

Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění diskriminace žen 2010

Výbor pro odstranění
diskriminace žen
47. zasedání
4.-22. října 2010

**Posouzení zpráv předložených smluvními stranami
podle článku 18 Úmluvy**

**Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění
diskriminace žen**

Česká republika

1. Výbor na svém 956. a 957. zasedání dne 14. října 2010 (viz CEDAW/C/SR.956 a 957) posoudil společnou čtvrtou a pátou periodickou zprávu České republiky (CEDAW/C/CZE/5). Seznam problémů a otázek (List of issues and questions) Výboru je uveden v dokumentu CEDAW/C/CZE/Q/5 a odpovědi České republiky jsou uvedeny v dokumentu CEDAW/C/CZE/Q/5/Add. 1.

Úvod

2. Výbor vyslovuje uznání smluvní straně za její společnou čtvrtou a pátou periodickou zprávu, která byla podrobná a výstižná a byla vypracována v souladu s pravidly Výboru pro zpracování zpráv s odkazy na předchozí závěrečná doporučení, i když neobsahovala statistické rozdělení podle pohlaví a kvalitativní data o situaci žen v některých oblastech, jichž se Úmluva týká, zejména v souvislosti s ženami ze znevýhodněných skupin. Výbor vyjadřuje uznání smluvní straně za její podrobné písemné odpovědi na seznam problémů a otázek, které vznesli zástupci jeho pracovní skupiny, a za ústní přednesení a otevřené odpovědi na otázky položené Výborem.

3. Výbor vyjadřuje uznání smluvní straně za její delegaci, vedenou ředitelem Sekce pro lidská práva úřadu vlády a zahrnovala zástupce jednotlivých ministerstev a jejich sekcí, jež pracují v oblastech spadajících do oblasti působnosti Úmluvy. Výbor vyslovuje své poděkování za otevřený a konstruktivní dialog, který byl veden mezi delegací a členy Výboru.

4. Výbor vítá skutečnost, že smluvní strana uznává pozitivní přínos, který mají nevládní organizace pro práva žen a lidská práva pro realizaci Úmluvy v České republice.

Pozitivní aspekty

5. Výbor bere s uspokojením na vědomí, že smluvní strana ratifikovala dne 28. září 2009 Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením.

6. Výbor dále bere s uspokojením na vědomí, že smluvní strana ratifikovala dne 21. července 2009 Římský statut mezinárodního trestního soudu.

7. Výbor dále vítá skutečnost, že oproti stavu minulé zprávy došlo k přijetí a realizaci několika právních předpisů, jež směřují k odstranění diskriminace a násilí na ženách, a to:

(a) zákona o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů („antidiskriminační zákon“ z roku 2009), který zakazuje diskriminaci mimo jiné z důvodu pohlaví a sexuální orientace v takových oblastech, jako je přístup ke zboží a službám, vzdělání, zaměstnání, sociální ochrana a bydlení, a při prosazování rovného zacházení dává národní působnost veřejnému ochránci práv;

(b) nabytí účinnosti nového zákoníku práce dne 1. ledna 2007 (zákon č. 262/2006 Sb.), který zakazuje diskriminaci ve stávajících pracovně právních vztazích, vyžaduje, aby zaměstnavatelé zajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci, co se týká jejich pracovních podmínek, odměny za práci, odborného školení a růstu, a umožňuje, aby zaměstnavatelé přijali dočasná zvláštní opatření směřující k dosažení rovného zastoupení mužů a žen;

(c) zavedení možnosti pro policii vykázat pachatele domácího násilí z bytu až na 10 dnů a vytvoření 17 intervenčních center ve všech regionech smluvní strany, kde mohou ženy – oběti domácího násilí dostat okamžitou psychologickou, sociální a právní pomoc; a

(d) zavedení trestného činu nebezpečné pronásledování zákonem č. 40/2009 Sb., kterým se novelizuje trestní zákoník.

8. Výbor bere s uspokojením na vědomí jednotlivé programy přijaté s cílem urychlit odstranění diskriminace žen a podpořit rovnost žen a mužů, jako jsou Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže pro rok 2010; Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014; Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (2008-2011); a program školní asistence v předškolních zařízeních, základních a vyšších středních školách s financováním školních asistentů pro sociálně znevýhodněné děti, včetně dívek.

9. Výbor oceňuje skutečnost, že smluvní strana nechala přeložit do češtiny obecná doporučení č. 1-10, 13, 19 a 23-25 a uveřejnila je na internetových stránkách Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Rovněž vítá plán smluvní strany zveřejnit v roce 2011 dvoujazyčné verze všech obecných doporučení.

Hlavní oblasti zájmu a doporučení

10. Výbor připomíná povinnost smluvní strany systematicky a průběžně realizovat ustanovení Úmluvy a je přesvědčen, že problematické oblasti a doporučení uvedená v těchto závěrečných doporučeních vyžadují prioritní pozornost smluvní strany v období od tohoto okamžiku do předložení další periodické zprávy. Proto Výbor vyzývá smluvní stranu, aby se ve svých realizačních aktivitách zaměřila na tyto oblasti a v příští periodické zprávě uvedla informace o přijatých opatřeních a dosažených výsledcích. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby předložila tato závěrečná doporučení všem příslušným ministerstvům a státním úřadům, poslanecké sněmovně a senátu, jakož i soudům, aby tak zajistila jejich plnou realizaci.

Parlament

11. Výbor potvrzuje, že za plnění povinností smluvní strany podle Úmluvy nese primární odpovědnost vláda, je však třeba zdůraznit, že Úmluva je závazná pro všechny složky vlády. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby podporovala obě komory parlamentu, aby v souladu s příslušnými postupy učinily v případě potřeby nutné kroky v souvislosti s realizací těchto závěrečných doporučení a procesem vypracování další zprávy vlády podle Úmluvy.

Viditelnost Úmluvy a doplňkového protokolu

12. Výbor opakuje obavy vyjádřené ve svých předchozích závěrečných doporučeních, a to že i přes skutečnost, že Úmluva má přednost před národním právem smluvní strany, v právní praxi nemá Úmluva ústřední postavení jako právně závazný dokument v oblasti lidských práv a netvoří základ pro odstranění všech forem diskriminace žen ve všech oblastech, jichž se týká. Výbor je i nadále znepokojen, neboť ustanovení Úmluvy nejsou uplatňována v soudních řízeních, a to ani u Ústavního soudu ani u jiných soudů, což ukazuje, že ve společnosti obecně, mezi ženami samotnými a v soudnictví je neadekvátní povědomí o právech žen podle Úmluvy a doplňkového protokolu k ní, o koncepci formální i skutečné rovnosti žen a mužů a obecných doporučeních Výboru.

13. Výbor opakuje svá předchozí doporučení a vyzývá smluvní stranu, aby založila svou snahu o odstranění diskriminace žen na Úmluvě jako na právně závazném dokumentu pro ochranu lidských práv. Výbor rovněž opakuje své doporučení, aby smluvní strana zajistila, že Úmluva a doplňkový protokol k ní, jakož i obecná doporučení Výboru, budou tvořit nedílnou součást právního vzdělání a školení soudců, advokátů a státních zástupců, aby mohli přímo aplikovat ustanovení Úmluvy a interpretovat ustanovení národních právních předpisů ve světle Úmluvy. Dále Výbor opakuje svou žádost, aby smluvní strana zvýšila povědomí žen o jejich právech podle Úmluvy a o komunikačních a dotazovacích postupech ustanovených v doplňkovém protokolu.

Mechanismy podávání žalob

14. Výbor zjišťuje nízký počet žalob ve věci diskriminace z důvodu pohlaví, jež jsou podávány u soudů smluvní strany, a skutečnost, že ženy dávají často přednost mimosoudnímu vyrovnání mimo jiné v důsledku finančních nákladů na vedení soudního sporu a obtížnosti prokázat diskriminaci z důvodu pohlaví.

15. Výbor doporučuje, aby smluvní strana poskytovala bezplatnou právní pomoc ženám bez dostatečných prostředků na zaplacení právní pomoci v antidiskriminačních řízeních v případech, kdy je to v zájmu spravedlnosti. Rovněž doporučuje, aby smluvní strana poskytovala systematické školení o uplatňování legislativy zakazující diskriminaci na základě pohlaví ve světle povinností podle Úmluvy včetně antidiskriminačního zákona, zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti soudcům, advokátům, inspektorům práce, nevládním organizacím a zaměstnavatelům.

Státní aparát

16. Výbor pozoruje různé změny v národní institucionální struktuře v oblasti rovnosti žen a mužů v období od jednání o předchozí zprávě. Je znepokojen, že zrušení funkce ministra pro lidská práva a národnostní menšiny a převedení odpovědnosti za genderovou rovnost na zmocněnce vlády pro lidská práva, který není členem vlády, mohlo oslabit institucionální zabezpečení smluvní strany pro podporu žen. Výbor je rovněž znepokojen údajně omezenými pravomocemi veřejného ochránce práv, jehož pravomoci byly rozšířeny o funkci národního orgánu pro rovnost. Dále je Výbor znepokojen zprávami o slabém inspekčním mandátu a neadekvátních lidských a finančních zdrojích oddělení rovnosti žen a mužů při sekci zmocněnce vlády pro lidská práva, nedostatečné pravomoci a vlivu Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a nižší pracovní kvalifikaci a částečných úvazcích tzv. gender focal pointů na jednotlivých ministerstvech.

17. Výbor připomíná své obecné doporučení č. 6 (1988), o účinných národních mechanismech a propagaci, a návod uvedený v Pekingské akční platformě, zejména co se týká nezbytných podmínek pro efektivní fungování národních mechanismů, vyzývá smluvní stranu, aby zvážila znovuvytvoření funkce zvláštního ministra se zodpovědností za rovnost mužů a žen a se samostatným resortním rozpočtem; posílení pravomocí a lidských, finančních a technických zdrojů svých institucí v oblasti genderové rovnosti a zajistila tak jejich efektivní fungování; a posílení pravomocí úřadu veřejného ochránce práv jako národního orgánu pro rovnost a umožnila mu tak podávat žaloby ve věci diskriminace na základě pohlaví a zastupovat možné oběti v soudním řízení.

Dočasná zvláštní opatření

18. Výbor zaznamenává nedostatek dočasných zvláštních opatření, jako jsou dočasná zvláštní opatření na posílení účasti žen v politickém a veřejném životě a na trhu práce. Bere na vědomí vysvětlení smluvní strany, že návrh volebního zákona, který vyžadoval minimálně 30 procent žen na kandidátních listinách politických stran pro volby do poslanecké sněmovny, krajských zastoupení a Magistrátu hlavního města Prahy nenašel podporu vzhledem k nejistotě ohledně jeho ústavnosti. Výbor rovněž bere na vědomí, že většina ministerstev nedokázala formulovat konkrétní dočasná zvláštní opatření na zvýšení zastoupení žen v rozhodovacích funkcích a na zlepšení nedostatečného povědomí části zaměstnavatelů o možnosti přijmout dočasná zvláštní opatření podle zákoníku práce na posílení zastoupení žen na trhu práce.

19. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby v souladu s článkem 4 odst. 1 Úmluvy a obecným doporučením Výboru č. 25 (2004), o dočasných zvláštních opatřeních, posílila využívání dočasných zvláštních opatření v oblastech, jichž se Úmluva týká, a kde zastoupení žen není vyrovnané nebo v nichž jsou ženy znevýhodněny.

Doporučuje, aby smluvní strana zahrnula do své Ústavy konkrétní ustanovení nebo přijala jiné vhodné legislativní opatření, v němž bude jednoznačně uvedeno, že dočasná zvláštní opatření, jejichž cílem je urychlit skutečnou rovnost žen a mužů, nelze považovat za diskriminační. V tomto ohledu Výbor připomíná, že článek 4 odst. 1 Úmluvy tvoří nedílnou součást zákonů smluvní strany. Výbor rovněž doporučuje, aby smluvní strana zvýšila povědomí poslanců a senátorů, státních úředníků, zaměstnavatelů a obecné veřejnosti o potřebě dočasných zvláštních opatření, a požaduje, aby ve své příští periodické zprávě uvedla komplexní informace o využívání těchto dočasných zvláštních opatření v souvislosti s různými ustanoveními Úmluvy a o jejich dopadu.

Stereotypy a diskriminační praktiky

20. I když Výbor bere na vědomí úsilí smluvní strany vymýtit patriarchální stereotypní postoje týkající se rolí a úkolů žen a mužů v rodině a ve společnosti obecně, je stále znepokojen přetrváváním těchto stereotypů, jež jsou silně podmíněny tradičními názory, zejména v takových oblastech, jako je trh práce, zdravotnictví, akademický sektor a politika. Výbor je zvláště znepokojen genderovými stereotypy, jež se odrážejí v diskriminačních přístupech zaměstnavatelů, kteří často odmítají přijímat na pracovní místo ženy z důvodu jejich skutečného nebo potenciálního mateřství nebo kteří jim nejsou ochotni nabídnout zaměstnání na částečný pracovní úvazek či pružnou pracovní dobu, aby ženy mohly sladit svůj pracovní a rodinný život.

21. Výbor opakuje své doporučení, aby smluvní strana dále posílila své úsilí řešit přetrvávající a hluboce zakořeněné genderové stereotypy, které konzervují diskriminaci žen. Doporučuje, aby smluvní strana vyhradila dostatečné finanční prostředky a posílila svou spolupráci s občanskou společností a ženskými organizacemi, politickými stranami, odborníky v oblasti vzdělávání, soukromým sektorem a médií, aby tak šířila cílené informace mezi širokou veřejností i konkrétním okruhem osob, jako jsou osoby s rozhodovací pravomocí, zaměstnavatelé, znevýhodněné skupiny žen a mládež, a rozvíjela komplexnější a širší strategii ve všech oblastech za účelem odstranění diskriminačních genderových stereotypů se zvláštním zaměřením na venkovské oblasti a znevýhodněné skupiny žen. Výbor doporučuje, aby smluvní strana organizovala kampaně na zvýšení informovanosti zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblastech flexibilních forem práce pro ženy a muže.

Násilí na ženách

22. Výbor bere na vědomí pokrok, který smluvní strana učinila v boji s násilím na ženách, včetně domácího a sexuálního násilí, mimo jiné prostřednictvím přijetí ustanovení trestního zákona a zavedení institutu vykazání a intervenčních center. Výbor je však stále znepokojen nízkým počtem nahlášených případů domácího násilí a znásilnění, nízkým procentem stíhání a trestání těchto trestných činů, mírnými tresty, omezeným přístupem obětí domácího a sexuálního násilí uplatňujících pouze nehmotné poškození k právní pomoci, nedostatečnou pomocí obětem a jejich nedostatečnou ochranou a nedostatkem školených profesionálů a odborníků včetně forenzních odborníků, jakož i nedostatkem statistických údajů týkající se rozdělení podle pohlaví v souvislosti s domácím a sexuálním násilím. Výbor je rovněž stále znepokojen délkou řízení o výživném, jež jsou vedena proti nezákonně jednajícím manželům/manželkám, a skutečností, že soudy dávají přednost mediaci a střídavé péči o děti i v případech, kdy je matka obětí domácího násilí. Výbor je stále znepokojen skutečností, že definice

znásilnění v novém trestním zákoníku nemusí zahrnovat všechny sexuální činy spáchané na nesouhlasící osobě včetně případů, kdy nedošlo k aktivní obraně.

23. V souladu se svým obecným doporučením č. 19 (1992), o násilí na ženách, a doporučeními uvedenými v předchozích závěrečných doporučeních Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zesílila své úsilí v učinění efektivních opatření na zabránění a stíhání trestných činů domácího a sexuálního násilí a pomáhala ženám-obětem takového násilí. Vyzývá smluvní stranu, aby přijala návrh Národního akčního plánu pro prevenci domácího násilí; novelizovala trestní řád a zajistila tak přístup obětí uplatňujících pouze nehmotnou škodu k právní pomoci; posílila pomoc obětem a jejich ochranu prostřednictvím školení pro policisty, soudce, státní zástupce, sociální pracovníky a zdravotnický personál o standardizovaných postupech při jednání s oběťmi; posílila spolupráci s nevládními organizacemi, které poskytují pomoc obětem domácího anebo sexuálního násilí, a jejich financování; dále zvýšila počet či kapacitu azylových zařízení pro týrané ženy a dívky; využívala vhodné záznamové zařízení a záznamy výsledků při soudním řízení a zabránila tak opakované viktimizaci a zbytečné konfrontaci obětí s pachateli; shromažďovala údaje o domácím a sexuálním násilí v rozdělení podle pohlaví včetně údajů o počtu žen, které zemřely v důsledku takového násilí a ve své příští periodické zprávě uvedla informace o počtu nahlášených incidentů, trestních stíhání, rozsudků a trestů uvalených na pachatele a informace o odškodnění obětí. Výbor rovněž doporučuje, aby smluvní strana přijala účinná opatření na snížení délky řízení o výživném, zajistila, aby soudy braly v úvahu zranitelné postavení zneužívaného partnera při rozhodování o vhodnosti mediace a střídavé péče o děti, a revidovala definici znásilnění v novém trestním zákoníku a zajistila tak, aby definice znásilnění zahrnovala všechny sexuální útoky bez souhlasu druhé strany včetně případů, kdy nedošlo k obraně ze strany oběti.

Obchodování s lidmi a zneužívání prostituce

24. Výbor bere na vědomí snahu smluvní strany bojovat s obchodováním se ženami a dívkami, zejména za účelem sexuálního a hospodářského vykořisťování včetně nucené práce, prostřednictvím legislativních, politických a institucionálních opatření. Tato opatření zahrnují přijetí Národní strategie boje s obchodováním s lidmi na období 2008-2011, Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a úsilí o regulaci trestní odpovědnosti právnických osob za jednání, které je trestné podle mezinárodních úmluv o zákazu obchodování s lidmi. Výbor je však znepokojen rozdíly v systematické identifikaci obětí obchodování s lidmi, vyloučením obětí, které nejsou schopny nebo ochotny spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, z Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi a potenciálním negativním dopadem skutečnosti, že v novém trestním zákoníku je zahrnuto obchodování s lidmi do seznamu trestných činů, které má každý povinnost ohlásit, a to včetně pracovníků nevládních organizací, na včasnou identifikaci obětí. Výbor je také znepokojen nízkým počtem rozsudků za obchodování s ženami a dívkami a náchylností romských a migrujících žen a dívek stát se obětí obchodování s lidmi, zejména za účelem nucené prostituce a nucené práce. S obavami zjišťuje, že smluvní strana stále neratifikovala Konvenci OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, Protokol pro prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi zejména ženami a dětmi, který doplňuje tuto Úmluvu a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie.

25. Výbor doporučuje, aby smluvní strana přijala a realizovala ve všech příslušných státních orgánech standardizovanou politiku identifikace obětí obchodování s lidmi; poskytovala pravidelná školení úředníkům jednajícím s oběťmi obchodování s lidmi o identifikaci a pomoci obětem a zařazení potenciálních obětí, které potřebují mezinárodní ochranu, do azylového systému; revidovala Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, aby bylo zajištěno, že se obětem dostane potřebné pomoci a ochrany bez ohledu na jejich spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a zvážila vynětí pracovníků organizací pomáhajících obětem obchodování s lidmi z ohlašovací povinnosti podle nového trestního zákoníku. Vyzývá smluvní stranu, aby zajistila, aby pachatelé trestných činů spojených s obchodováním s lidmi, zejména za účelem nucené prostituce a nucené práce, byli postaveni před soud, aby bylo pro oběti obchodování s lidmi dostatek azylových zařízení a aby nevládní organizace pracující s oběťmi všech forem obchodování s lidmi měly adekvátní financování, včetně finančních prostředků z rozpočtu smluvní strany, když na ně byl de facto přenesen úkol pomáhat a starat se o potřeby obětí obchodování s lidmi. Výbor rovněž doporučuje, aby smluvní strana vypracovala a realizovala preventivní opatření zacílená konkrétně na romské a migrující ženy a dívky, a to včetně informačních kampaní o obchodování s lidmi, nucené prostituci a nucené práci pro osoby pracující s romskými komunitami, a posílila spolupráci se zeměmi původu a určení. Výbor opakuje své doporučení, aby smluvní strana přednostně zvážila ratifikaci Konvence OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a Protokolu pro prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi zejména ženami a dětmi, který ji doplňuje, jakož i doplňkového protokolu k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Výbor rovněž doporučuje, aby smluvní strana vzala při vypracování zásad boje s obchodováním s lidmi, zejména ženami a dívkami, v úvahu doporučené zásady Úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva v oblasti lidských práv a obchodování s lidmi.

Účast na politickém a veřejném životě

26. Výbor je stále znepokojen skutečností, že ženy, zejména pak romské ženy, jsou i nadále zastoupeny na všech úrovních rozhodování včetně obou komor parlamentu, krajských a místních zastoupení, vlády, zejména na úrovni ministrů a jejich náměstků, ve funkci starostů a velvyslanců i v dalších vysokých funkcích ve státní správě a v diplomatických službách, jakož i v řídicích funkcích ve společnostech vlastněných nebo ovládaných smluvní stranou výrazně méně než muži.

27. Výbor opakuje své doporučení, aby smluvní strana v souladu s článkem 4 odst. 1 Úmluvy a obecným doporučením Výboru č. 25 učinila efektivní opatření včetně dočasných zvláštních opatření a stanovila konkrétní cíle, úkoly a časové lhůty pro zvýšení zastoupení žen včetně romských žen v legislativních sborech, ve vládě a ve státní správě, zejména pak ve vysokých funkcích. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zahrnula taková dočasná zvláštní opatření do vnitřních pravidel a předpisů jednotlivých státních úřadů, zvážila přijetí zákonných kvót například v návrhu volebního zákona a zajistila motivace pro osoby s rozhodovací pravomocí, které tyto zásady dodržují, a sankce pro ty, kdo tato opatření či kvóty nedodržují.

Vzdělání

28. Výbor se znepokojením zjišťuje, že ženy a dívky jsou zastoupeny v odborných školách a v oblasti vědeckého výzkumu, jakož i v pedagogických funkcích na vysokých školách výrazně méně. Dále se znepokojením zjišťuje nepoměrně vysoký počet romských dívek, které nedokončily nebo neabsolvují školní docházku, a to zejména v sociálně vyloučených oblastech, a segregaci mnoha romských dívek ve školách pro žáky s lehkým mentálním postižením.

29. Výbor doporučuje, aby smluvní strana přednostně přijímala ženy jako profesorky a odborné asistentky a podporovala genderově atypické volby povolání. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby v plné míře realizovala Národní akční plán inkluzivního vzdělávání a posilovala programy zaměřené na zapojení romských dívek do hlavního proudu vzdělání, jako je například program asistentů pedagoga a zvláštní dotační program zaměřený na zvýšení účasti romských dívek a chlapců na středních školách. Rovněž doporučuje, aby smluvní strana zesílila své úsilí o snížení počtu romských dívek, které nedokončí nebo zanedbávají školní docházku, a vzdělávala učitele, jak mají překonávat přetrvávající předsudky proti Romům a negativní genderové stereotypy, a v oblasti zásad genderové rovnosti.

Zaměstnání

30. Výbor je znepokojen nízkou zaměstnaností žen, horizontální i vertikální segregací na trhu práce, kde jsou ženy soustředěny v tradičních sektorech zaměstnání s dominancí žen a v neformálním sektoru a výrazně méně zastoupeny v řídicích a rozhodovacích funkcích, velkými rozdíly mezi mzdou žen a mužů, nedostatkem jeslí a předškolních zařízení pro děti ve věku do 6 let, jakož i malými možnostmi flexibilních forem práce, které by umožnily ženám a mužům sladit pracovní a rodinný život a usnadnily jejich návrat na trh práce po rodičovské dovolené. Výbor je rovněž znepokojen slabým postavením žen na trhu práce, které čelí vícečetným formám diskriminace, jako jsou romské ženy a ženy z řad uprchlíků a migrantů, a omezenými možnostmi celostátního inspektorátu práce a oblastních inspektorátů práce bojovat s diskriminací na základě pohlaví.

31. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby v souladu s článkem 4 odst. 1 Úmluvy a obecným doporučením Výboru č. 25 zesílila své úsilí a přijala dočasná zvláštní opatření zaměřená na dosažení de facto rovných příležitostí pro muže a ženy včetně romských žen na trhu práce. Doporučuje, aby smluvní strana zahrнула do Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže samostatné politiky, cíle a ukazatele, aby se snížila horizontální a vertikální segregace na trhu práce; přijala dlouhodobou strategii a zlepšovala spolupráci s místními úřady odpovědnými za zařízení péče o děti; odstranila administrativní bariéry a zavedla motivace pro vytvoření nekomerčních zařízení péče o děti a mini-školek; přezkoumala mzdové struktury v profesích, v nichž dominují ženy; zvyšovala informovanost zaměstnavatelů o významu flexibilních forem práce pro návrat žen na trh práce; znovu posoudila zavedení zvláštní otcovské dovolené, aby podpořila účast otců na péči o dítě; posilovala možnosti celostátního inspektorátu práce a oblastních inspektorátů práce; a uvedla ve své příští periodické zprávě informace o počtu případů mzdové diskriminace a jiných forem diskriminace zjištěných pracovními inspektory. Výbor rovněž doporučuje, aby smluvní strana pečlivě monitorovala situaci žen, které pracují v neformálním sektoru.

32. Výbor se obává, že migrující ženy čelí riziku ztráty svého právního postavení v zemi smluvní strany, když čerpají mateřskou a rodičovskou dovolenou, neboť povolení k pobytu závisí na trvajícím pracovním poměru, což dále zvyšuje riziko, že budou vystaveny zneužívajícím zaměstnaneckým praktikám. Dále se Výbor obává, že zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, může vylučovat migrující ženy bez trvalého pobytu nebo zaměstnání, jakož i jejich děti z přístupu k veřejnému zdravotnímu pojištění a službám zdravotní péče.

33. Výbor doporučuje, aby smluvní strana zajistila, aby si migrující ženy udržely své právní postavení při odchodu na mateřskou a rodičovskou dovolenou, (tj. aby byla prodloužena platnost jejich pracovního povolení na dobu rodičovské dovolené), aby celostátní inspektorát práce a oblastní inspektoráty práce vyšetřovaly zneužívající pracovní praktiky u migrujících žen a aby jim úřady práce poskytovaly pracovní poradenství a rekvalifikace do té doby, než dostanou povolení k trvalému pobytu, a aby všechny migrující ženy a jejich děti měly zdravotní pojištění a přístup k cenově dostupným službám zdravotní péče, a to bez ohledu na jejich status z hlediska povolení k pobytu a zaměstnání.

Zdravotnictví

34. Výbor bere na vědomí, že předseda vlády vyjádřil usnesením Vlády České republiky ze dne 23. listopadu 2009 č. 1424 politování nad „zjištěnými individuálními pochybeními“ při provádění sterilizací v rozporu s příslušnou směrnicí Ministerstva zdravotnictví, nicméně s obavami zjišťuje, že smluvní strana nerealizovala doporučení veřejného ochránce práv z roku 2005, k nimž se v roce 2006 připojil také Výbor, aby neprodleně přijala legislativní změny v souvislosti se sterilizací včetně jasné definice svobodného, předchozího a informovaného souhlasu v případech sterilizace a aby finančně odškodnila oběti sterilizací provedených pod nátlakem nebo bez souhlasu, zejména u romských žen a žen s mentálním postižením. Výbor rovněž se znepokojením zjišťuje, že většina žalob o odškodnění, které podaly oběti nucených sterilizací, byla zamítnuta, neboť soudy dospěly k názoru, že takovéto nároky jsou promlčeny po třech letech od okamžiku poškození zdraví, a nikoli od okamžiku, kdy oběť zjistila skutečný význam a všechny důsledky sterilizace.

35. V souladu se svými předchozími závěrečnými doporučeními (CEDAW/C/CZE/CO/3, odstavec 24), svými obecnými doporučeními č. 19, 21 a 24 a doporučeními závěrečného prohlášení veřejného ochránce práv ze dne 23. prosince 2005 ke sterilizacím žen v České republice provedeným v rozporu s právem a v souladu s návrhem nápravných opatření Výbor vyzývá smluvní stranu: aby přijala legislativní změny jasně definující požadavky na svobodný, předchozí a informovaný souhlas se sterilizací v souladu s příslušnými mezinárodními standardy, včetně minimálně sedmidenní lhůty mezi informováním pacientky o charakteru sterilizace, jejích trvalých důsledcích, potenciálních rizicích a dostupných alternativách a projevením svobodného, předchozího a informovaného souhlasu pacientky; přezkoumala tříletou promlčecí lhůtu na vznesení nároku na odškodnění v případech sterilizací provedených pod nátlakem nebo bez souhlasu, aby mohla být prodloužena, a alespoň zajistila, aby tato promlčecí lhůta začala běžet od okamžiku, kdy oběť zjistí skutečný význam a všechny důsledky sterilizace, a nikoli od okamžiku poškození zdraví; zvážila zavedení postupu odškodnění ex-gratia pro oběti sterilizací provedených pod nátlakem nebo bez souhlasu, jejichž nároky byly promlčeny; poskytla všem

obětem přístup k jejich zdravotním záznamům; a vyšetřila a potrestala nezákonné minulé praktiky sterilizací provedených pod nátlakem nebo bez souhlasu.

36. Výbor uznává nutnost zajistit maximální bezpečnost pro matky a novorozence při porodu, jakož i nízkou perinatální mortalitu v zemi smluvní strany, nicméně zjišťuje zprávy o zasahování do práv žen na volbu v oblasti reprodukčního zdraví v nemocnicích včetně rutinního používání lékařských zákroků, údajně často bez svobodného, předchozího a informovaného souhlasu ženy či jakékoli lékařské indikace, rychlém nárůstu četnosti porodů císařským řezem, oddělování novorozenců od matek až na dobu několika hodin bez zdravotních důvodů, odmítání propustit matku a dítě z nemocnice před uplynutím 72 hodin od porodu a povýšeném přístupu lékařů, který matkám znesnadňuje výkon jejich svobodné volby. Zjišťuje také zprávy o omezených možnostech žen porodit dítě mimo nemocnici.

37. Výbor doporučuje, aby smluvní strana zvážila urychlené přijetí zákona o právech pacientů včetně reprodukčních práv žen; přijala protokol standardní porodní péče zajišťující práva pacientek a vylučující zbytečné lékařské zákroky; zajistila, aby byly všechny zákroky prováděny pouze se svobodným, předchozím a informovaným souhlasem ženy; monitorovala kvalitu péče v porodnicích; poskytovala povinné školení pro všechny zdravotnické profesionály o právech pacientů a souvisejících etických standardech; pokračovala ve zvyšování povědomí pacientů o jejich právech včetně rozšiřování informací a zvážila opatření, aby byl porod dítěte mimo nemocnici za pomoci porodní asistentky pro ženy bezpečnou a cenově dostupnou možností.

Ekonomické a sociální dávky

38. Výbor zjišťuje nedostatečné informace v souvislosti s článkem 13, jako jsou informace o rozsahu a dávkách příspěvkových a nepříspěvkových programů sociálního zabezpečení, jakož i o rozsahu chudoby v zemi smluvní strany, a to s konkrétním zaměřením na situaci žen včetně romských žen, migrujících žen a žen s postižením.

39. Výbor požaduje, aby smluvní strana poskytla podrobné informace, včetně údajů rozdělených podle pohlaví, věku, venkovské/městské oblasti, etnického původu a zdravotního stavu a postižení, o rozsahu a dávkách příspěvkových a nepříspěvkových programů sociálního zabezpečení, včetně případných rozdílů, jakož i o rozsahu chudoby v zemi smluvní strany, a to s konkrétním zaměřením na situaci žen včetně romských žen, migrujících žen a žen s postižením.

Manželské a rodinné vztahy

40. Výbor s obavami zjišťuje nedostatečné právní uznání svazků de facto v zemi smluvní strany a jeho možný negativní dopad na nabývání práv ženami po dobu trvání takového svazku a jejich nároky po jeho zániku. Výbor rovněž zjišťuje, že mu smluvní strana neposkytuje dostatečné informace o legislativě týkající se rozdělení majetku po rozvodu a o ekonomických nerovnostech mezi manželem/manželkou vyplývajících z rozdělení pohlaví na trhu práce a většího podílu žen na neplacené práci.

41. Výbor, připomínaje své obecné doporučení č. 21 (2004), o rovnosti v manželských a rodinných vztazích, doporučuje, aby smluvní strana novelizovala svou legislativu tak, aby byly uznávány svazky de facto s cílem zajistit stejná práva a povinnosti pro oba partnery po dobu trvání takového svazku a po jeho zániku.

Doporučuje také, aby smluvní strana provedla průzkum ekonomických důsledků rozvodu pro oba manžele a průzkum ekonomických nerovností mezi manželem/manželkou, a požaduje, aby smluvní strana uvedla tyto informace ve své příští periodické zprávě.

Sociální vyloučení znevýhodněných skupin žen

42. Výbor je i nadále znepokojen marginalizovanou situací některých znevýhodněných skupin žen, zejména romských žen, migrujících žen a žen s postižením, které čelí vícečetným formám diskriminace ve všech oblastech politického, ekonomického a společenského života, včetně účasti ve veřejném životě a v oblasti rozhodování, vzdělávání, zaměstnání a zdraví.

43. Výbor doporučuje, aby smluvní strana shromáždila údaje členěné podle pohlaví o situaci žen, které čelí vícečetným formám diskriminace, zejména romských žen, migrujících žen a žen s postižením; učinila efektivní opatření včetně přijetí dočasných zvláštních opatření, aby byl tento druh diskriminace odstraněn; stanovila konkrétní cíle, ukazatele, lhůty pro realizaci, mechanismy monitorování a sankce a vyčlenila adekvátní zdroje na provedení těchto opatření s cílem urychlit realizaci rovnosti *de facto*/skutečné rovnosti pro tyto znevýhodněné skupiny žen, zejména v oblasti účasti na veřejném životě, v oblasti zdravotnictví, vzdělání a zaměstnání.

Novelizace článku 20 odst. 1 úmluvy

44. Výbor doporučuje, aby smluvní strana urychlila přijetí novelizace článku 20, odstavec 1 této úmluvy o termínech schůzí Výboru, kdy smluvní strana uvedla, že její ministr zahraničních věcí připravil návrh, který bude předložen vládě a parlamentu ke schválení.

Pekingská akční platforma

45. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby při plnění povinností podle této úmluvy plně využívala Pekingskou akční platformu, která posiluje ustanovení úmluvy, a požaduje, aby smluvní strana uvedla ve své příští periodické zprávě informace k této záležitosti.

Rozvojové cíle tisíciletí

46. Výbor zdůrazňuje, že úplná a účinná realizace této úmluvy je nepostradatelná pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí. Doporučuje integrovat genderový pohled a explicitně promítnout ustanovení úmluvy do všech činností zaměřených na dosažení rozvojových cílů tisíciletí a požaduje, aby smluvní strana uvedla ve své příští periodické zprávě informace k této záležitosti.

Informování

47. Výbor požaduje, aby byla široká veřejnost v České republice informována o těchto závěrečných doporučeních, aby byli lidé v České republice, včetně státních úředníků, politiků, členů parlamentu a organizací za práva žen a lidská práva, informováni o krocích učiněných pro zajištění rovnosti žen *de iure* i *de facto*, jakož

i o dalších krocích, které jsou v tomto smyslu potřebné. Výbor doporučuje, aby toto informování zahrnovalo také informování na úrovni lokálních komunit. Doporučujeme, aby smluvní strana uspořádala sérii setkání, na nichž by byl projednán pokrok dosažený při realizaci těchto doporučení. Výbor požaduje, aby smluvní strana i nadále pokračovala v informování široké veřejnosti, zejména pak v informování organizací za práva žen a lidská práva o obecných doporučeních Výboru, Pekingské deklaraci a akční platformě a o výsledku 23. zvláštního zasedání Valného shromáždění na téma „Ženy 2000: genderová rovnost, rozvoj a mír pro 21. století“.

Ratifikace dalších úmluv

48. Výbor poznamenává, že dodržování devíti hlavních mezinárodních úmluv o lidských právech¹ v zemi smluvní strany by posílilo lidská práva a základní svobody žen ve všech oblastech života. Výbor proto doporučuje, aby smluvní strana zvážila ratifikaci úmluv, k nimž doposud nepřistoupila, tj. Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a Mezinárodní úmluva na ochranu všech osob před nuceným zmizením.

Sledování plnění závěrečných doporučení

49. Výbor požaduje, aby smluvní strana předložila do dvou let písemné informace o krocích učiněných při realizaci doporučení uvedených výše v odstavci 23 a 35.

Vypracování další zprávy

50. Výbor požaduje, aby smluvní strana zajistila širokou účast všech ministerstev a veřejných organizací při zpracování své příští zprávy a současně konzultovala v této fázi s různými organizacemi za práva žen a lidská práva.

51. Výbor požaduje, aby smluvní strana ve své příští periodické zprávě podle článku 18 této úmluvy reagovala na obavy vyjádřené v těchto závěrečných doporučeních. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby svou příští periodickou zprávu předložila v říjnu 2014.

52. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby postupovala podle harmonizovaných pokynů pro předkládání zpráv podle mezinárodních úmluv o lidských právech a pokynů ke společnému základnímu dokumentu a dokumentech ke konkrétním úmluvám, které byly schváleny na 5. mezivýborovém zasedání orgánů úmluv o lidských právech v červnu 2006 (viz HRI/MC/2006/3 a Corr.1). Pokyny pro předkládání zpráv podle jednotlivých úmluv, které Výbor přijal na svém 40. zasedání v lednu 2008 (A/63/38, příloha 1), musí být aplikovány společně s harmonizovanými pokyny pro předkládání zpráv ke společnému základnímu dokumentu. Společně představují harmonizované pokyny pro předkládání zpráv podle Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Rozsah dokumentu

¹ Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech; Mezinárodní pakt o občanských a politických právech; Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace; Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen; Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; Úmluva o právech dítěte; Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin; Mezinárodní úmluva na ochranu všech osob před nuceným zmizením; a Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

ke konkrétní úmluvě by neměl přesahovat 40 stran a aktualizovaný společný základní dokument by neměl přesahovat 80 stran.